

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)

«ТЕХНОЛОГІЯ ТРЕНІНГУ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ»

Освітньо-професійна програми Практична психологія; Психологія розвитку особистості

4-й рік навчання, 1-й семестр (для бакалаврів з терміном навчання – 3,10)

Форма навчання (денна, заочна)

Галузь знань

05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність

053 Початкова освіта

Освітній рівень

Бакалавр

Кафедра
та викладач

Кафедра практичної психології

Викладач: Гончаренко Інеса Олегівна

Лінк на профіль викладача на сайті факультету:
<https://pf.udu.edu.ua/fakultet/struktura/kafedry/kafedra-praktychnoi-psykholohii-fpp/vykladachi-kafedry-prps#rozhonuty-bez-zavantazhennia-erhata-i>

Лінк на профіль викладача у Google Scholar : <https://scholar.google.com/citations?user=S-dt1fwAAAAJ&hl=uk>

E-mail: i.o.honcharenko@udu.edu.ua

**I. Основна
мета/цілі навчання**

Метою викладання освітнього компоненту «Технологія тренінгу особистісного розвитку» є: ознайомлення, формування та удосконалення у студентів вміння організувати і проводити тренінг, знання технології і нових (іноваційних) методик тренінгової роботи, загальної комунікативної готовності особистості, вироблення специфічних тренерських умінь і навичок, необхідних у роботі практичного психолога, формування вміння самопізнання та пізнання інших. Курс сприяє розвитку особистості, усвідомленню нею власних потреб, мотивів поведінки, формуванню позитивної Я – концепції тощо.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Технологія тренінгу особистісного розвитку» є: поглибити у студентів знання та сформувати уміння організації та проведення професійного психологічного тренінгу; забезпечити практичне оволодіння психотехнічними засобами, методами у процесі організації та проведенні психологічного тренінгу; сприяти розвитку особистості студентів, формуванню позитивної Я – концепції, внутрішнього локусу контролю, оптимістичної настанови щодо вирішення життєвих, зокрема й професійних проблем.

**II. Місце
навчальної
дисципліни в
освітній програмі**

*Навчальна дисципліна вибіркова
Цикл професійної підготовки*

**III. Обсяг
навчальної
дисципліни**

	<i>Денна ф.н. (термін навчання – 3.10)</i>	<i>Заочна ф.н.(термін навчання – 3.10)</i>
<i>Кількість кредитів</i>	3	3
<i>Загальна кількість годин</i>	90	90
<i>Лекційні заняття</i>	15	10
<i>Практичні заняття</i>	18	6
<i>Семінарські заняття</i>	-	2
<i>Самостійна робота</i>	57	78

**IV. Короткий зміст
навчальної
дисципліни**

Змістовий модуль 1. Технологія тренінгу

Тема 1. Тренінг та його атрибути

Визначення поняття тренінг, атрибутів тренінгу. Підготовка і проведення тренінгу. Зміст, план, ведення занять. Три етапи підготовки. Структура тренінгу. Орієнтовні часові межі етапів тренінгів найбільш поширеної тривалості. Оцінювання в тренінгу. Поняття оцінювання в тренінгу. Способи оцінювання у тренінгу.

Тема 2. Тренер у тренінгу.

Завдання, основні функції та види діяльності тренера. Ролі ведучого тренінгових груп та стилі керівництва. Види діяльності ведучого, спрямовані на окремого учасника та всю групу.

Робота тренерів у парі. Умови, переваги та ризики роботи в парі. Рекомендації щодо підвищення тренерської ефективності та розвитку навичок міжособистісного спілкування.

Тема 3. Процес формування та розвитку групи

Поняття тренінгова група та процес її розвитку. Характеристики напруги і згуртованості тренінгової групи. Поняття динаміки. Ідеальна модель динаміки групи.

Тема 4. Активні (іноваційні) методи навчання у тренінгу

Навчання дорослих у тренінгу. Основні принципи навчання дорослих. Характеристика стилів навчання – викладання. Методи навчання і рівень засвоєння інформації. Вербальні методи. Візуальні методи. Фільми та відео. Демонстрація та практика. Порівняльна характеристика стилів навчання – викладання.

Методи, техніки та форми навчання у тренінгу. Лекції. Міні- лекції. Презентації. Колективні презентації. Мозковий штурм. Аналіз

ситуаційних вправ. Аналіз критичних випадків. Рольова гра. Технологія проведення гри. Переваги та небезпеки інтерактивних ігор.

Змістовий модуль 2. Самопізнання та ефективно професійне пізнання іншого у тренінгу

Тема 5. Тренінг – інструмент особистісного зростання особистості

Значущість тренінгу особистісного зростання. Психологічна структура особистісного зростання. Поняття особистісне зростання. Самостимуляція. Програмування професійного і особистісного зростання. Самореалізація. Самопрезентація. Спілкування як умова особистісного зростання.

Тема 6. Роль самопізнання, самоаналізу і пізнання іншого у тренінгу

Поняття самопізнання. Самосприйняття. Сприйняття себе через співвідношення себе з іншою людиною. Сприйняття себе через результати власної діяльності. Сприйняття себе через спостереження власних внутрішніх станів. Сприйняття себе через сприйняття себе іншими людьми. Сприйняття себе через сприйняття власного зовнішнього вигляду. Самоспонування, самореалізація під час тренінгу особистісного розвитку. Самоаналіз і його напрямки. Основні засоби саморозвитку.

V. Результати навчання

№	Результати навчання	Компетентності
ПР1.	Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.	ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ПР5.	Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг,психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.	ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.
ПР14.	Здатність будувати (розробляти)різноманітні технології розвивальних впливів на особистісно- професійний розвиток людини: технології ігромодельювання, технології психоконсультування, психокорекційні технології.	СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
ПР20.	Наявність знань про зміст, структуру, показники розвитку особистості конкурентоздатного фахівця та засоби становлення особистості конкурентоздатного фахівця.	СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
		СК11. Здатність будувати різноманітні технології розвивальних впливів на особистісно-професійний розвиток людини: технології ігромодельювання, технології психоконсультування, психокорекційні технології, технології розвитку аутокомпетентності.

VI. Порядок і критерії оцінювання

Форми поточного контролю: Модульні контрольні роботи.

Методи поточного контролю: усне опитування, тести, практичні завдання.

Форма підсумкового контролю: залік

Методи підсумкового контролю: письмове опитування (тестові питання (закриті та відкриті питання) та ІНДЗ

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								ІНДЗ	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2				
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	МКР	Тема 5	Тема 6	МКР	20	100
10	10	10	10	10	10	10	10		

Розрахунок рейтингових балів за видами контролів (Денна ф.н.)

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1	Практична робота на заняттях (усні відповіді, тести)	8	6	48
2	Самостійні роботи / лабораторні роботи / участь у вебінарах/тренінгах, що відповідають тематиці даного курсу*	3	4	12
3	Модульні контрольні роботи	10	2	20
4	ІНДЗ	20	1	20
Підсумковий рейтинговий бал				100

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та модульного контролів (Заочна ф.н.)

№ п/п	Види діяльності	Коефіцієнт (вартість) виду	Кількість робіт	Результат
1	Практична робота на заняттях (усні відповіді, тести)	7	6	42
2	Самостійні роботи / участь у вебінарах/тренінгах, що відповідають тематиці даного курсу*	3	6	18
3	Модульні контрольні роботи	10	2	20
4	ІНДЗ	20	1	20
Підсумковий рейтинговий бал				100

*Здобувачу можуть зараховуватися бали за неформальну освіту (участь у професійних семінарах, вебінарах, тренінгах тощо) з відповідних тем курсу (замість окремих видів практичної чи самостійної роботи з курсу). Для цього студент має представити сертифікат учасника і підготувати короткий звіт-аналіз опрацьованих питань.

Важливі зауваги щодо оцінювання!

Якщо навчальна дисципліна завершується заліком, максимальна кількість балів, яку здобувач може набрати протягом семестру - 100. Максимальна кількість балів за залік (якщо студент не набрав відповідної кількості балів) – 40. Разом – 100 балів.

До початку заліково-екзаменаційної сесії (якщо вивчення навчальної дисципліни завершується екзаменом) здобувач повинен набрати мінімум **35 балів**. Цей бал не означає зарахування, він просто дає здобувачеві право скласти екзамен. Якщо здобувач не отримав 35 балів, у наступному семестрі він проходить ці навчальні дисципліни повторно на платній основі.

Критерії оцінювання

Під час усних відповідей: повнота та правильність розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення, впевненість та аргументованість, використання у відповіді посилань на інформацію з основної та додаткової літератури (підручників, навчальних

посібників та інших методичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння та самостійні оцінні судження, висновки.

Під час виконання письмових завдань: повнота та правильність розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати самостійні висновки, ступінь сформованості практичних умінь, досвід творчої та пошукової діяльності, акуратність оформлення письмової роботи.

Рівні відповідності критеріям

Високий рівень (90 – 100 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових та творчих проектах. Виконав усі практичні / самостійні завдання правильно та ґрунтовно. Демонструє здатність пов'язувати теоретичні знання з курсу з практичним досвідом професійної діяльності.

Достатній рівень (80 – 89 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни в необхідному обсязі, володіє навчальним матеріалом, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності. Уміння продуктивні, проте без вияву творчості. Здатен працювати самостійно, проте допускає неточності.

Середній рівень (70 – 79 балів). Здобувач засвоїв зміст навчальної дисципліни в повному обсязі, але його знання містять неточності та помилкові судження, уміння проявляються на репродуктивному рівні. Здобувач не може сформулювати самостійні оцінні судження та висновки.

Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом опанував навчальну дисципліну, але більшість тем засвоїв поверхово, частково. При виконанні практичних завдань допускає помилки та потребує допомоги викладача чи колег-студентів.

Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв навчальну дисципліну поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні, демонструє фрагментарні знання, не може самостійно викласти більшість практичних завдань. Виконав частину практичних / самостійних завдань з суттєвими помилками та недоліками.

Незадовільний рівень: 35 – 59 балів з можливістю повторного складання. Здобувач не засвоїв більшості тем, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку, практичні уміння не сформовані; **0 – 34 балів з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни.** Здобувач не виконав більшості завдань, не володіє навчальним матеріалом, змістом курсу не оволодів.

VII. Політика курсу

Політика щодо відвідування: здобувачі дотримуються вимог чинного законодавства України, Статуту УДУ імені Михайла Драгоманова

(<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/statut-ukrayinskoho-derzhavnoho-universytetu-imeni-mykhayla-drahomanova>) і Правил внутрішнього розпорядку УДУ імені Михайла Драгоманова (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/pravyla-vnutrishnoho-rozporiadku-udu-imeni-mykhayla-drahomnaova>) відвідують заняття відповідно розкладу, дотримуються етичних норм поведінки. Усі учасники освітнього процесу дотримуються загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Відвідування занять з курсу є обов'язковим за визначеним деканатом розкладом. За об'єктивних причин (лікарняний, заява) заняття може бути відпрацьованим. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; списування.

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Усі завдання передбачені навчальною програмою мають бути виконані у встановлений викладачем термін. Практичні та самостійні завдання виконуються вчасно та здаються викладачу у визначені ним терміни. Роботи, що здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (75% від максимальної оцінки).

Якщо здобувач отримав незадовільну оцінку під час екзамену, в нього виникає академічна заборгованість. Повторно скласти

атестацію він повинен до початку наступного семестру в терміни, визначені деканатом.

Якщо здобувач не погоджується з оцінкою підсумкової атестації, він може в день оголошення результатів подати в деканат апеляційну заяву. Наступного дня проводиться засідання апеляційної комісії. За письмового екзамена повторне опитування не проводиться. За усного комісія надає здобувачеві право продемонструвати свої знання. Про порядок складання екзаменів, перескладання і оскарження результатів див. «Положення про організацію освітнього процесу».

У разі неатестації перескладання відбувається з дозволу деканату. Здобувачі можуть здійснювати перескладання результатів навчання відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок контролю якості знань студентів УДУ імені Михайла Драгоманова», «Положення про порядок ліквідації академічної заборгованості студентами УДУ імені Михайла Драгоманова» (посилання на Положення: <https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty>).

Політика щодо конфліктних ситуацій. Вирішення конфліктних ситуацій у ЗВО здійснюється відповідно до «Положення про врегулювання конфліктів в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-vrehuliuvannia-konfliktiv-v-udu-imeni-mykhaila-drahomanova>).

Між учасниками освітнього процесу здійснюється партнерська взаємодія, толерантність і повага до кожної особистості.

Політика щодо академічної доброчесності ґрунтується на засадах «Положення про академічну доброчесність в УДУ імені Михайла Драгоманова» (<https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-akademichnu-dobrochesnist-udu>). Викладач ознайомлює здобувача вищої освіти з правилами поведінки на заняттях, користуванням засобами електронного зв'язку, недопущенням академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, списування, акцентує увагу на заборону використання додаткових джерел інформації під час оцінювання знань, при використанні Інтернет-ресурсів зазначається використане джерело. Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Умови для інклюзивного вивчення освітнього компонента: дана навчальна дисципліна може викладатися для людей з особливими освітніми потребами. Форми і методи інклюзивного навчання обираються з урахуванням індивідуальних потреб здобувача. Обов'язково поєднуються фронтальні, індивідуальні та групові ФОНД. Традиційні методи навчання поєднуються з інтерактивними і спеціальними (методи педагогічного супроводу та корекції, тощо).

VIII. Основні інформаційні ресурси

Основна:

1. Афанасьєва Н. Є. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу : Навчальний посібник / Афанасьєва Н. Є., Перелигіна Л. А. Харків: УЦЗУ, 2008. 251 с.
 2. Бондарєва Л.І. Методичні аспекти розробки та проведення навчального тренінгу студентів у вищій професійній школі / Л. І. Бондарєва // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2016. №6. С.48-58.
 3. Вайс Керол Г. Оцінювання: Методи дослідження програм та політики / Пер. з англ. Р. Ткачука та М. Корчинської; наук. ред. пер. О. Кілієвич. К.: Основи, 2000.
 4. Дубініна К. В. Інтерактивні методи навчання у професійній підготовці практичного психолога // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. № 38 (62). С. 223 – 231.
 5. Джонсон Д. Тренінг саморозкриття // Практична психологія та соціальна робота. 2003. №7. С 52 – 64.
-

-
6. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ. 2022. 184 с.
 7. Карпенко Є. Основи психотренінгу : навч. посібник. Дрогобич. 2015. 78 с.
 8. Матійків І. М. Основи тренерської майстерності : [навч.-метод. посіб.] / І. М. Матійків, А. І. Якимів, Т. Г. Черняк / За заг. ред. А. І. Якиміва. Львів : Компанія «Манускрипт», 2012. 392 с.
 9. Мілютіна К. Л. Теорія та практика психологічного тренінгу : [навч. посіб.]. К. Л. Мілютіна. К. : МАУП, 2004. 192 с.
 10. Методологія проведення тренінгів: курс лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 053 «Психологія» / укладачі Корнієнко І.О., Алмаші С.І. – Мукачево : МДУ, 2016. - 60с.
 11. Святенко Ю. О. Тренінг особистісного зростання [Текст] : навчально- методичний посібник для студентів / Ю. О. Святенко. К. : СЛОВО, 2017. 107, [5] с.
 12. Софій Н.З., Кузьменко В.У. Про сто і один метод активного навчання. К.: Крок за кроком, 2003.
 13. Технологія тренінгу / Упоряд.: О.Главник, Г.Бевз /За заг.ред. С.Максименко. К.: Главник, 2005.
 14. Технології навчання дорослих / Упоряд. : О. Главник, Г. Бевз.К.: Главник, 2006. 128 с.
 15. Тренерська валіза / Упоряд.: О. Главник, Р. Безпальча, О. Попова. К.: Главник, 2006. 144 с.

Допоміжна:

1. Адамська З. М. Соціально-психологічний тренінг як фасилітативне середовище для розвитку фасилітативних здібностей майбутнього психолога. Філософсько- психологічні аспекти лідерства в бізнесі, освіті та державі : збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції, 15 березня 2019 р. Львів : СПОЛЮМ, 2019. С. 17–21.
 2. Блінов О. А. Особливості організації проведення психологічного тренінгу / О. А. Блінов // Вісник. Збірник наукових статей Київського міжнародного університету. Серія: Психологічні науки. Випуск 12. К. : КиМУ, 2008. С. 9–23.
 3. Вінтюк Ю. В. Застосування тренінгів особистісного розвитку в підготовці майбутніх фахових психологів [Текст] / Ю. В. Вінтюк // Молодий вчений. 2018. №2.С. 600-604.
 4. Винославська О.В. Малигіна М.П. Людські стосунки : навч. посіб. 2-ге вид. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 142 с.
 5. Гирник А.Н., Туринина Е.Л. Програма изучения дисциплины «Теория и практика психологического тренинга». К.: МАУП, 2000. 12 с.
 6. Гірник А.М. Шпалерчук І.Н. Тренінг комунікативних умінь: Методичні матеріали // Практична психологія та соціальна робота. 2001. №1, 2. С. 21 – 24.
 7. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / [авт. кол. В. В. Байдик, Ю. С. Бондарук, Ю. П. Гопкало, Т. Б. Гніда, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, І. І. Ткачук] ; заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.
 8. Євдокимова Н. О. Соціально-психологічний тренінг як технологія розвитку особистості студента / Н. О. Євдокимова // Вісник Національного університету оборони України. 2014. Вип. 4. С. 211-217. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2014_4_38.
 9. Келлерман П.Ф. Социодрама. // Психодрама и современная психотерапия. К., Академпресс. 2004. №4 с. 7–21.
 10. Коробейнікова Л.Г. Програма навчальної дисципліни «Тренінг спілкування». К.: КиМУ, 2003. 8 с.
 11. Мороз Л. І. Професійно-психологічний тренінг : Підручник для студ. ВНЗ / Мороз Л. І., Яковенко С. І. Київ : ПАЛИВОДА А.В., 2011. 251 с.
-

-
12. Мороз Л.І Психологічний тренінг: до питання валідності та надійності психотехнічних вправ // Практична психологія та соціальна робота. 2003. №8. С. 68 – 71.
 13. Навчання дорослих. Тренінг для тренерів. Всеукраїнський фонд “Крок за кроком”, К., 2001.
 14. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціально-психологічний тренінг / Л.Е. Орбан-Лембрик // Соціальна психологія : підручник : у 2 кн. Кн. 2. Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Чернівці: Книга ХХІ, 2010. С. 399-405.
 15. Пеньковська Н. М. Основи психологічного консультування в методі позитивної психотерапії : навч. посіб. / Н. М. Пеньковська, Р. В. Шептицький. Тернопіль : Крок, 2014. 286 с.
 16. Перепелюк Т. Д. Організація і методика соціально-психологічних тренінгів: навчальний підручник / Т. Д. Перепелюк, І. С. Ільченко, Умань : видавничо- поліграфічний центр «Візаві», 2014. 255 с.
 17. Рева О.М. Програма навчальної дисципліни «Тренінг особистісного зростання». К.: КиМУ, 2003. 8 с.
 18. Соціально-психологічний тренінг і маніпуляція: навч.-метод.посіб./ В.В.Балахтар. Вижниця: «Черемош», 2017. 432 с.
 19. Сходження на вершину: книжка про тих і для тих, хто прагне успішного лідерства / За ред. О.Є. Скорик.К., 2005.116 с.
 20. Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: еко-тренінги. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції(м. Умань, 14 травня 2020 року) / За заг. ред. Т.Д. Перепелюк / М-во освіти і науки України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, ФСПО. Умань, 2020. 107 с.
 21. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів після диплом. освіти / За наук. ред. Л.М. Карамушки. К.: Фірма «ІНКОС», 2005. 366 с.
 22. Федорчук В.М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. / В.М. Федорчук. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.
 23. Цигульська Т. Ф. Загальна та прикладна психологія. Як допомогти собі та іншим.- К., 2000.190 с.
 24. Чебикін, О. Я. Психологічні основи тренінгових технологій : монографія / О. Я. Чебикін, Т. В. Сінельнікова; ПНЦ НАПН України. Одеса : Лерадрук, 2013. 229 с.
 25. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції / Т. С. Яценко. К. : Вища школа, 2004. 697 с.

***Обговорено та затверджено на засіданні кафедри практичної психології
(Протокол № 6 від 15 січня 2025 р.)***